

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

|| ശതതമഃ സർഗഃ ||

ശ്രീരാമസ്യ ഭരതം പ്രതി കുശലപ്രശ്നവ്യാജേന രാജനീതേരുപദേശഃ

ഇടിലം ചീരവസനം
പ്രാഞ്ജലിം പതിതം ഭുവി |
ദദർശ രാമോ ദുർദർശം
യുഗാന്തേ ഭാസ്കരം യഥാ || 2.100.1 ||

കഥഞ്ചിദഭിവിജ്ഞായ
വിവർണവദനം കൃശം |
ഭ്രാതരം ഭരതം രാമഃ
പരിജഗ്രാഹ പാണിനാ || 2.100.2 ||

ആഘ്രായ രാമസ്തം മുർധ്നി
പരിഷ്വജ്യ ച രഘവം |
അങ്കേ ഭരതമാരോപ്യ
പര്യപൃച്ഛത സാദരം || 2.100.3 ||

ക്വ നു ത്വേഭൂത് പിതാ താത
യദരൺയം ത്വമാഗതഃ |
ന ഹി ത്വം ജീവതസ്സ്യ
വനമാഗന്തുമർഹസി || 2.100.4 ||

ചിരസ്യ ബത പശ്യാമി
 ദൂരാദ് ഭരതമാഗതം |
 ദുഷ്ടതീകമരൺയേന്ദ്രീൻ
 കിം താത വനമാഗതഃ || 2.100.5 ||

കച്ചിന്നു ധരതേ താത
 രാജാ യത് ത്വമിഹാഗതഃ |
 കഞ്ചിന്ന ദീനഃ സഹസാ
 രാജാ ലോകാന്തരം ഗതഃ || 2.100.6 ||

കച്ചിത് സൗമ്യ ന തേ രാജ്യം
 ഭൃഷ്ടം ബാലസ്യ ശാശ്വതം |
 കച്ചിച്ഛൂശ്രൂഷസേ താത
 പിതൂഃ സത്യപരാക്രമ || 2.100.7 ||

കച്ചിദ് ദശരഥോ രാജാ
 കുശലീ സത്യസംഗരഃ |
 രാജസുയാശ്വദേധാനാ -
 മാഹർതാ ധർമനിശ്ചിതഃ || 2.100.8 ||

സ കച്ചിദ് ബ്രാഹ്മണോ വിദ്വാൻ
 ധർമനിത്യോ മഹാദ്യുതിഃ |
 ഇക്ഷ്യാകുണാമുപാധ്യായോ
 യഥാവത് താത പുണ്യതേ || 2.100.9 ||

താത കച്ചിച്ച കൗസൽയാ
 സുമിത്രാ ച പ്രജാവതീ |
 സുഖിനീ കച്ചിദാർയാ ച
 ദേവീ നന്ദതി കൈകയി || 2.100.10 ||

കച്ചിദ് വിനയസമ്പന്നഃ
 കുലപുത്രോ ബഹുശ്രുതഃ |
 അനസൂയൂരനുദ്രഷ്ട്വാ
 സത്കൃതസ്തേ പുരോഹിതഃ || 2.100.11 ||

കച്ചിദഗ്നിഷു തേ യുക്തോ
 വിധിജ്ഞാതാ മതിമാനൃജുഃ |
 ഹൃതം ച ഹോഷ്യമാണം ച
 കാലേ വേദയതേ സദാ || 2.100.12 ||

കച്ചിദ് ദേവാൻ പിതൃൻ ഭൃത്യാൻ
 ഗുരുൻ പിതൃസമാനപി |
 വൃദ്ധാംശ്ച താത വൈദ്യാംശ്ച
 ബ്രാഹ്മണാംശ്ചാഭിമന്യസേ || 2.100.13 ||

ഇശ്വസ്രവരസമ്പന്ന -
 മർഥശാസ്രവിശാരദം |
 സുധൻവാനമുപാധ്യായം
 കച്ചിത് ത്വം താത മന്യസേ || 2.100.14 ||

കച്ചിദാത്മസമാഃ ശൂരാഃ
 ശ്രുതവന്തോ ജിതേന്ദ്രിയാഃ |
 കുലീനാശ്ചേംഗിതജ്ഞാശ്ച
 കൃതാസ്തേ താത മന്ത്രിണഃ || 2.100.15 ||

മന്ത്രോ വിജയമൂലം ഹി
 രാജ്ഞാമഭവതി രാഘവ |
 സുസംവൃതോ മന്ത്രിധുരൈ -
 രമാത്യേഃ ശാസ്രുകോവിദൈഃ || 2.100.16 ||

കചിന്നിദ്രാവശം നൈഷി
 കച്ചിത് കാല്യേവബുധ്യസേ |
 കച്ചിച്ചാപരരാത്രേഷു
 ചിന്തയസ്യർഥനൈപുണം || **2.100.17** ||

കഞ്ചിൻമന്ത്രയസേ നൈകഃ
 കച്ചിന്ന ബഹുഭിഃ സഹ |
 കച്ചിത് തേ മന്ത്രിതോ മന്ത്രോ
 രാഷ്ട്രം ന പരിധാവതി || **2.100.18** ||

കച്ചിദർഥം വിനിശ്ചിത്യ
 ലഘുമൂലം മഹോദയം |
 ക്ഷിപ്രമാരഭസേ കർമ
 ന ദീർഘയസി രാഘവ || **2.100.19** ||

കച്ചിന്നു സുകൃതാൻയേവ
 കൃതരൂപാണി വാ പുനഃ |
 വിദുസ്തേ സർവകാർയാണി
 ന കർതവ്യാനി പാർഥിവാഃ || **2.100.20** ||

കച്ചിന്ന തർകൈർയുക്ത്യാ വാ
 യേ ചാപ്യപരികീർതിതാഃ |
 ത്വയാ വാ തവ വാമാത്യൈ -
 ര്ബുധ്യതേ താത മന്ത്രിതം || **2.100.21** ||

കച്ചിത് സഹസ്രൈസർമൂർഖാണാ -
 മേകമിച്ഛസി പണ്ഡിതം |
 പണ്ഡിതോ ഹ്യർഥകൃച്ഛേഷു
 കുർയാന്നിഃശ്രേയസം മഹത് || **2.100.22** ||

സഹസ്രാൺയപി മുർഖാണാം
 യദുപാസ്തേ മഹീപതിഃ |
 അഥവാപ്യയുതാൻയേവ
 നാസ്തി തേഷു സഹായതാ || 2.100.23 ||

ഏകോപ്യമാത്യോ മേധാവി
 ശൂരോ ദക്ഷോ വിചക്ഷണഃ |
 രാജാനം രാജപുത്രം വാ
 പ്രാപയേൻമഹതീം ശ്രിയം || 2.100.24 ||

കച്ചിൻമുഖ്യാ മഹത്സ്യവ
 മധ്യമേഷു ച മധ്യമാഃ |
 ജഘൻയാശ്ച ജഘൻയേഷു
 ഭൃത്യാസ്തേ താത യോജിതാഃ || 2.100.25 ||

അമാത്യാനുപധാതീതാൻ
 പിത്യപൈതാമഹാശുചീൻ |
 ശ്രേഷ്ഠാച്ഛേഷേഷു കച്ചിത് ത്യാം
 നിയോജയസി കർമസു || 2.100.26 ||

കച്ചിന്നോഗ്രേണ ദണ്ഡേന
 ഭൃശമുദ്വേജിതാഃ പ്രജാഃ |
 രാഷ്ട്രേ തവാവജാനന്തി
 മന്ത്രിണഃ കൈകയിസുത || 2.100.27 ||

കച്ചിത് ത്യാം നാവജാനന്തി
 യാജകാഃ പതിതം യഥാ |
 ഉഗ്രപ്രതിഗ്രഹീതാരം
 കാമയാനമിവ സ്ത്രിയഃ || 2.100.28 ||

ഉപായകുശലം വൈദ്യം
 ഭൃത്യസന്ദൂഷണേ രതം |
 ശൂരമൈശ്വര്യകാമം ച
 യോ ഹന്തി ന സ ഹന്യതേ || 2.100.29 ||

കച്ചിദ് യുഷ്ടശ്ച ശൂരശ്ച
 ധൃതിമാൻ മതിമാഛരുചിഃ |
 കുലീനശ്ചാനുരക്തശ്ച
 ദക്ഷഃ സേനാപതിഃ കൃതഃ || 2.100.30 ||

ബലവന്തശ്ച കച്ചിത് തേ
 മുഖ്യാ യുദ്ധവിശാരദാഃ |
 ദൃഷ്ടാപദാനാ വിക്രാന്താ -
 സ്ത്വയാ സത്കൃത്യ മാനിതാഃ || 2.100.31 ||

കച്ചിദ് ബലസ്യ ദക്തം ച
 വേതനം ച യഥോചിതം |
 സമ്പ്രാപ്തകാലം ദാതവ്യം
 ദദാസി ന വിലംബസേ || 2.100.32 ||

കാലാതിക്രമണേ ഹ്യേവ
 ദക്തവേതനയോർഭൃതാഃ |
 ദർതുരപൃതികുപൃന്തി
 സോനർഥഃ സുമഹാൻ കൃതഃ || 2.100.33 ||

കച്ചിത് സർവ്വേനൂരക്താസ്ത്യാം
 കുലപുത്രാഃ പ്രധാനതഃ |
 കച്ചിത് പ്രാണാസ്സവാർഥേഷു
 സന്ത്യജന്തി സമാഹിതാഃ || 2.100.34 ||

കച്ചിജാനപദോ വിദ്വാൻ
 ദക്ഷിണഃ പ്രതിഭാനവാൻ |
 യഥോക്തവാദീ ദൂതസ്തേ
 കൃതോ ഭരത പണ്ഡിതഃ || 2.100.35 ||

കച്ചിദഷ്ടാദശാൻയേഷു
 സ്വപക്ഷേ ദശ പഞ്ച ച |
 ത്രിഭിസ്ത്രിഭിരവിജ്ഞാതൈ -
 ര്വത്സി തീർമാനി ചാരകൈഃ || 2.100.36 ||

കച്ചിദ് വ്യപാസ്നാനഹിതാൻ
 പ്രതിയാതാംശ്ച സർവദാ |
 ദുർബലാനനവജ്ഞായ
 വർതസേ രിപുസുദന || 2.100.37 ||

കച്ചിന്ന ലോകായതികാൻ
 ബ്രാഹ്മണാംസ്താത സേവസേ |
 അനർഥകുശലാ ഹ്യേതേ
 ബാലാഃ പണ്ഡിതമാനിനഃ || 2.100.38 ||

ധർമശാസ്ത്രേഷു മുഖ്യേഷു
 വിദ്യാമാനേഷു ദുർബുധാഃ |
 ബുദ്ധിമാൻവീക്ഷികീ പ്രാപ്യ
 നിരർഥം പ്രവദന്തി തേ || 2.100.39 ||

വീരൈരധ്യുഷിതാം പൂർവ -
 മസ്താകം താത പൂർവകൈഃ |
 സത്യനാമാം ദുഃഖദ്വാരാം
 ഹസ്ത്യശ്വരഥസങ്കുലാം || 2.100.40 ||

ബ്രാഹ്മണൈഃ ക്ഷത്രിയൈർവൈശ്യൈഃ
 സ്വകർമ്മനിരതൈഃ സദാ |
 ജിതേന്ദ്രിയൈർമഹോത്സാഹൈ -
 ര്വ്യതാമാർയൈഃ സഹസ്രശഃ || 2.100.41 ||

പ്രാസാദൈർവിവിധാകാരൈ -
 ര്വ്യതാം വൈദ്യജ്ഞനാകുലാം |
 കച്ചിത് സമുദിതാം സ്തീതാ -
 മയോധ്യാം പരിരക്ഷസേ || 2.100.42 ||

കച്ചിച്ഛൈത്യശതൈർജുഷുഃ
 സുനിവിഷ്ഠജ്ഞനാകുലഃ |
 ദേവസ്ഥാനൈഃ പ്രപാദിശ്ച
 തടാകൈശ്ചോപശോഭിതഃ || 2.100.43 ||

പ്രഹൃഷ്ടനരനാരീകഃ
 സമാജോത്സവശോഭിതഃ |
 സുകൃഷ്ടസീമാപശുമാൻ
 ഹിംസാഭിരഭിവർജിതഃ || 2.100.44 ||

അദേവമാത്യകോ രമ്യഃ
 ശ്യാപദൈഃ പരിവർജിതഃ |
 പരിത്യക്തോ ഭയൈഃ സർവൈഃ
 ഖനിഭിശ്ചോപശോഭിതഃ || 2.100.45 ||

വിവർജിതോ നരൈഃ പാപൈ -
 ര്മമ പുർവൈഃ സുരക്ഷിതഃ |
 കച്ചിജനപദഃ സ്തീതഃ
 സുഖം വസതി രാഘവ || 2.100.46 ||

കച്ചിത് തേ ദധിതാഃ സർവേ
 കൃഷിഗോരക്ഷജീവിനഃ |
 വാർതായാം സംശ്രിതസ്താത
 ലോകോഽയം സുഖമേധതേ || 2.100.47 ||

തേഷാം ഗുപ്തിപരീഹാരൈഃ
 കച്ചിത് തേ ദരണം കൃതം |
 രക്ഷയാ ഹി രാജ്ഞാ ധർമ്മേണ
 സർവേ വിഷയവാസിനഃ || 2.100.48 ||

കഞ്ചിത് സ്ത്രീയഃ സാന്ത്വയസേ
 കച്ചിത് താസ്മൈ സുരക്ഷിതാഃ |
 കഞ്ചിന്ന ശ്രദ്ദധാസ്യാസാം
 കച്ചിദ് ഗുഹ്യം ന ദാഷസേ || 2.100.49 ||

കച്ചിന്നാഗവനം ഗുപ്തം
 കച്ചിത് തേ സന്തി ധേനുകാഃ |
 കച്ചിന്ന ഗണികാശ്യാനാം
 കുഞ്ജരാണാം ച തൃപ്യസി || 2.100.50 ||

കച്ചിദ് ദർശയസേ നിത്യം
 മാനുഷാണാം വിഭൂഷിതം |
 ഉത്ഥായോത്ഥായ പൂർവാഹേന
 രാജപുത്ര മഹാപഥേ || 2.100.51 ||

കച്ചിന്ന സർവേ കർമാന്താഃ
 പ്രത്യക്ഷാസ്മൈവിശങ്കയാ |
 സർവേ വാ പുനരുത്സൃഷ്ടാ
 മധ്യമേവാത്ര കാരണം || 2.100.52 ||

കച്ചിദ് ദുർഗാണി സർവാണി
 ധനധാൻയായുധോദകൈഃ |
 യന്ത്രൈശ്ച പ്രതിപൂർണാനി
 തഥാ ശിൽപിധനുർധരൈഃ || 2.100.53 ||

ആയന്തേ വിപുലഃ കച്ചിത്
 കച്ചിദൽപതരോ വ്യയഃ |
 അപാത്രേഷു ന തേ കഞ്ചിത്
 കോഷോ ഗച്ഛതി രാഘവ || 2.100.54 ||

ദേവതാർഥേ ച പിത്രർഥേ
 ബ്രാഹ്മണാഭ്യാഗതേഷു ച |
 യോധേഷു മിത്രവർഗേഷു
 കച്ചിദ് ഗച്ഛതി തേ വ്യയഃ || 2.100.55 ||

കച്ചിദാർയോപി ശുദ്ധാത്മാ
 ക്ഷാരിതശ്ചാപകർമ്മണാ |
 അദ്യുഷ്ടഃ ശാസ്ത്രകുശലൈ -
 ര്ണ ലോഭാദ് ബധ്യതേ ശുചിഃ || 2.100.56 ||

ഗൃഹീതശ്ചൈവ പുഷ്ടശ്ച
 കാലേ ദ്യുഷ്ടഃ സകാരണഃ |
 കച്ചിന്ന മുച്യതേ ചോരോ
 ധനലോഭാനന്ദരർഷഭ || 2.100.57 ||

വ്യസനേ കച്ചിദാവ്യസ്യ
 ദുർബലസ്യ ച രാഘവ |
 അർഥം വിരാഗാഃ പശ്യന്തി
 തവാമാത്യാ ബഹുശ്രുതാഃ || 2.100.58 ||

യാനി മിഥ്യാഭിശസ്താനാം
 പതന്ത്യശ്രോണി രാഘവ |
 താനി പുത്രപശൂൻ ഘ്ലന്തി
 പ്രീത്യർഥമനുശാസതഃ || 2.100.59 ||

കച്ചിദ് വൃദ്ധാംശു ബാലാംശു
 വൈദ്യാൻ മുഖ്യാംശു രാഘവ |
 ദാനേന മനസാ വാചാ
 ത്രിഭിരേതൈർബുദ്ധുഷസേ || 2.100.60 ||

കച്ചിദ് ഗുരൂംശു വൃദ്ധാംശു
 താപസാൻ ദേവതാതിമീൻ |
 ചൈത്യാംശു സർവാൻ സിദ്ധാർഥാൻ
 ബ്രാഹ്മണാംശു നമസ്യസി || 2.100.61 ||

കച്ചിദർഥേന വാ ധർമ -
 മർഥം ധർമേണ വാ പുനഃ |
 ഉഭൗ വാ പ്രീതിലോഭേന
 കാമേന ന വിബാധസേ || 2.100.62 ||

കച്ചിദർഥം ച കാമം ച
 ധർമം ച ജയതാം വര |
 വിദജ്യ കാലേ കാലജ്ഞ
 സർവാൻ വരദ സേവസേ || 2.100.63 ||

കച്ചിത് തേ ബ്രാഹ്മണാഃ ശർമ
 സർവശാസ്ത്രാർഥകോവിദാഃ |
 ആശംസന്തേ മഹാപ്രാജ്ഞ
 പൗരജ്ഞാനപദൈഃ സഹ || 2.100.64 ||

നാസ്തികൃമന്യതം ക്രോധം
 പ്രമാദം ദീർഘസൂത്രതാം |
 അദർശനം ഇതാനവതാ -
 മാലസ്യം പഞ്ചവൃത്തിതാം || 2.100.65 ||

ഏകചിന്തനമർമാനാ -
 മനർമജൈതശ്ച മന്ത്രണം |
 നിശ്ചിതാനാമനാരംഭം
 മന്ത്രസ്യാപരിരക്ഷണം || 2.100.66 ||

മംഗലാദ്യപ്രയോഗം ച
 പ്രത്യുത്ഥാനം ച സർവതഃ |
 കച്ചിത് ത്വം വർജയസ്യേതാൻ
 രാജദോഷാംശ്ചതുർദശ || 2.100.67 ||

ദശപഞ്ചചതുർവർഗാൻ
 സപ്തവർഗം ച തത്ത്വതഃ |
 അഷ്ടവർഗം ത്രിവർഗം ച
 വിദ്യാസ്തിസ്രശ്ച രാഘവ || 2.100.68 ||

ഇന്ദ്രിയാണാം ജയം ബുദ്ധ്യാ
 ഷാഡ്ഗുൺയം ദൈവമാനുഷം |
 കൃത്യം വിംശതിവർഗം ച
 തഥാ പ്രകൃതിമണ്ഡലം || 2.100.69 ||

യാത്രാദണ്ഡവിധാനം ച
 ദ്വിയോനീ സന്ധിവിഗ്രഹോ |
 കച്ചിദേതാൻ മഹാപ്രാജ്ഞ
 യഥാവദനുമൻയസേ || 2.100.70 ||

മന്ത്രിഭിസ്ത്വം യഥോദ്ദിഷ്ടം
 ചതുർഭിസ്ത്രിഭിരേവ വാ |
 കച്ചിത് സമസ്തൈർവ്യസ്തൈശ്ച
 മന്ത്രം മന്ത്രയസേ ബുധ || 2.100.71 ||

കച്ചിത് തേ സഹലാ വേദാഃ
 കച്ചിത് തേ സഹലാഃ ക്രിയാഃ |
 കച്ചിത് തേ സഹലാ ദാരാഃ
 കച്ചിത് തേ സഹലം ശ്രുതം || 2.100.72 ||

കച്ചിദേഷൈവ തേ ബുദ്ധി -
 ര്യഥോക്താ മമ രഘവ |
 ആയുഷ്യാ ച യശസ്യാ ച
 ധർമകാമാർഥസംഹിതാ || 2.100.73 ||

യാം വൃത്തിം വർതതേ താതോ
 യാം ച നഃ പ്രപിതാമഹഃ |
 താം വൃത്തിം വർതസേ കച്ചിദ്
 യാ ച സത്പഥഗാ ശുഭാ || 2.100.74 ||

കച്ചിത് സ്വാദുകൃതം ഭോജ്യമേകോ നാശ്നാസി രഘവ |
 കച്ചിദാശംസമാനേഭ്യോ മിത്രേഭ്യഃ സമ്പ്രയച്ഛസി || 2.100.75 ||

രാജാ തു ധർമേണ ഹി പാലയിത്യാ
 മഹീപതിർദണ്ഡധരഃ പ്രജാനാം |
 അവാപ്യ കൃത്സ്നാം വസുധാം യമാവ -
 ദിതശ്ചൂതഃ സ്വർഗമുപൈതി വിദ്യാൻ || 2.100.76 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 അയോധ്യാകാണ്ഡേ ശതതമഃ സർഗഃ ||